

**Zöld könyv a kulturális és kreatív
iparágak potenciáljának
felszabadításáról**

Zöld könyv a kulturális és kreatív iparágak potenciáljának felszabadításáról

Az utóbbi évtizedekben az új technológiák villámgyors kibontakozása és a fokozott globalizáció Európában és a világ többi részén is jelentős eltolódást hozott a hagyományos gyártás felől a szolgáltatások és az innováció felé. Ha Európa ebben a változó globális környezetben is versenyképes akar maradni, ha ki akarja aknázni a kulturális és kreatív iparágakban (a továbbiakban: KKI-k) rejlő növekedési és munkahely-teremtési potenciált, akkor a növekedés intelligens, fenntartható és mindenkire kiterjedő motorjául szolgáló új forrásokat kell találnia, és ezekbe kell beruháznia.

A kulturális és kreatív iparágakban már most is hozzávetőleg ötmillió ember dolgozik az Európai Unióban, s ez az ágazat adja az EU GDP-jének 2,6 százalékát. Az ágazat szerepet játszhat egyebek között az információs társadalom kialakulásában, a kutatások ösztönzésében, a termék- és szolgáltatásinnovációban éppúgy, mint a nemzedékek és a kultúrák közötti párbeszédben.

Mivel az EU-nak még ki kell dolgoznia azt a stratégiai megközelítést, amely a kulturális értékeket a kreatív gazdaság alapjává teszi, az Európai Parlament – az európai kulturális menetrend célkitűzéseit szem előtt tartva – felhívta a Bizottságot többek között arra, hogy pontosítsa, mit ért „a kultúra, a kreativitás és az innováció európai elképzelése alatt”, továbbá, hogy dolgozzon ki strukturált politikai intézkedéseket az európai kreatív iparágak fejlesztésére, és azokat illessze be egy valódi kulturális stratégia keretébe. Ez a Zöld Könyv ennek a felhívásnak tesz eleget.

A Zöld Könyv politikai háttere, céljai és tematikája

A Zöld Könyv vitát kíván generálni arról, hogy milyen követelmények alapján lesz valóban ösztönző, kreatív környezete az EU kulturális és kreatív iparának. Számos perspektívát áttekint az üzleti környezetétől a közös európai tér megnyitásának szükségességéig, a kapacitásépítéstől a készségfejlesztésig és az európai alkotók támogatásáig a nemzetközi szinten. Igyekszik olyan kérdéseket felvetni, amelyek relevánsak mind a politikaalkotók, mind a KKI-k és más érdekelttek számára. A Bizottság szívesen vesz hozzájárulásokat az európai szintű cselekvés prioritásaival kapcsolatosan.

A Zöld Könyv megközelítése kulturális szektort illetően a következő munkadefiníciókon alapul:

Kulturális iparág: ágazat, amely olyan árut vagy szolgáltatást állít elő vagy terjeszt, amely létrehozása idején sajátos jellege, felhasználása vagy végcélja szerint kulturális kifejezést testesít meg vagy közvetít, függetlenül attól, hogy kereskedelmi értékkel bír-e. A hagyományos művészeti ágazatok mellett ide tartozik a film, a DVD és a videó, a televízió és a rádió, a videojátékok, az új média, a zene, a könyvek és a sajtó is.

Kreatív iparág: ágazat, amely a kultúrát használja alapanyagként (input), és kulturális dimenzióval bír, jóllehet az általa előállított eredmény gyakran funkcionális. Ide tartozik az építészet és a dizájn, amely szélesebb folyamatokba integrálja a kreatív elemeket, valamint az olyan ágazatok is, mint a tervezőgrafika, a divattervezés vagy a reklámszakma.

A digitális információs és kommunikációs technológiák (a továbbiakban: IKT-k) fejlődésének és terjedésének sebessége erőteljes hatással van az összes ágazatra, így a KKI-kra is. Ugyanakkor az IKT-k kibontakozása is függ a jó minőségű kulturális tartalom rendelkezésre állásától.

Sok ágazatban kihívás, hogy a kulturális és kreatív iparágaknak fedezniük kell a „digitális átállás” költségeit, és beruházásaik csak bizonyos idő elteltével kezdenek megtérülni. Erre a kihívásra a nagyobb vállalatok könnyebben reagálnak, ugyanakkor a kulturális és kreatív iparágak túlnyomó többsége mikro-, kis- és középvállalkozások miriádjaiból, illetve szabadúszókból áll. A fogyasztóknak szóló változatos kínálatnak előfeltétele, hogy garantáltak legyenek a piacra jutás tisztességes feltételei. Az egyenlő versenyfeltételek megteremtése és fenntartása közös erőfeszítést fog igényelni több politikaterületen, különösen a versenypolitikában.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 167. cikke szerint az európai jog végrehajtása során a kulturális szempontokat is figyelembe kell venni. Ezzel a háttérrel a Bizottság három fő politikai kereten fog dolgozni.

Először is, az európai digitális menetrend az egyike az Európa 2020 stratégia hét kiemelt kezdeményezésének. A digitális menetrenddel megteremtendő kereten belül a Bizottság azon fog munkálkodni, hogy létrehozza az online tartalmak és szolgáltatások valódi és egységes piacát.

Másodszor, az Innovatív Unió kiemelt kezdeményezés részeként konkrét lépésekre kerül majd sor, hogy megerősödjenek a KKI-k, mint az innováció és a strukturális változás katalizátorai. Kiemelt figyelem irányul egyebek között a vállalkozói készség támogatására, a finanszírozáshoz jutásra, új klaszterkoncepciók kidolgozására vagy az innovációs támogatásra. A cél az, hogy összejöjjenek a főbb regionális, országos és európai szintű szereplők, és a KKI-k támogatására jelenleg létező és tervezett kezdeményezéseket stratégiai módon használják föl, illetve erősítsék a közöttük meglévő transznacionális együttműködést.

Harmadszor, a szellemi tulajdonjogokkal foglalkozó stratégia többek között néhány olyan elmúlt és jelenleg is zajló kezdeményezésre fog épülni, amelyek számos kreatív és kulturális iparághoz közvetlenül kapcsolódnak. A fókuszban egyértelműen a jogok felhasználása és kezelése áll.

A megfelelő keretfeltételek létrehozása

A társadalom összes többi ágazatához hasonlóan, a kulturális és kreatív iparágakban is *erősödni kell a kreativitás és az alkotás kutatási és fejlesztési vonatkozásának*. Ebben a tekintetben fontos lesz egy olyan megközelítést követni, amely kedvező környezetet biztosít az *innovációnak*, a növekedésnek és az ágazat további fejlődésének. Európában a regionális vagy nemzeti szintű, állami és magánkezdeményezések mellett arra is van igény, hogy az összes – többek között az európai – szint a különféle összetevők bevonásával szélesedjék a vita, ahol a szereplők egy sor stratégiai jellegű téren konkrét lépésekben működhetnek együtt, például klaszterszervezetek keretében.

A kulturális és kreatív iparágak versenyképességének javításához közép- és hosszú távon jobban össze kell hangolni a készgkínálatot a munkaerő-piaci kereslettel. Ezt segíthetik például az iskolák, egyetemek és a vállalkozások közötti partnerségek, az inkubátorházak.

Mivel az állandó technológiai fejlődés lendülete miatt nagyon gyorsan változnak e szektorok ágazatspecifikus „technikai” igényei, ezek kielégítése egész életen át tartó tanulást kíván. Az új munkahelyhez szükséges új készségek kezdeményezésén belül célszerű lenne egy olyan

kezdeményezést indítani, amely az EU szintjén összegyűjtené a kifejezetten a kulturális és kreatív szektorra vonatkozó elemzéseket és szaktudást.

A KKI-k változásra adott válaszainak felgyorsítása érdekében a szakmai képzés és a szakma gyakorlata közötti szakadék áthidalásához hasznos eszköznek bizonyulhat az ún. „peer- coaching”, vagyis amikor azonos kihívásokkal szembenező, egyenrangú személyek mások hibáiból vagy sikereiből tanulva korszerűsítik tudásukat, új technológiákat ismernek meg, vagy szélesítik kapcsolathálójukat.

Az információhiány és a releváns finanszírozási források megértésének hiánya, nehézségek az üzleti terv összeállításában és meggyőző prezentálásában, illetve valamely hanyatló üzleti modellbe vetett bizalom lehetnek azok az okok, amelyek akadályozhatják a kultúra területén tevékenykedő vállalatokat abban, hogy *hozzáférjenek a finanszírozáshoz*.

A befektetőknek és a bankoknak jobban tudatában kell lenniük a KKI-k gazdasági értékének és potenciáljának. A KKI-knak adandó finanszírozás ösztönzésére garanciarendszereket és más pénzügyi konstrukciós mechanizmusokat kellene bevezetni. Fontos szerepet játszhatnak az olyan innovatív pénzügyi eszközök, mint például a kockázati tőke és a garanciák, illetve a piaci szereplők által nyújtott más kockázatmegosztó eszközök.

Helyi és regionális fejlődés: ugródeszka a globális sikerhez

A kreativitás gyökerei ugyan egy adott helyhez kötődnek, kihatásuk azonban globális. A művészek és a kultúrával foglalkozók mobilitásának előmozdítása egy mód lehet arra, hogy a kulturális és kreatív iparágak eljussanak a lokálistól a globálisig, és így világszerte biztosítsák az európai jelenlétet.

A KKI-k kiemelkedő szerepét a *regionális és helyi fejlesztésben* minden szinten megfelelően figyelembe kellene venni a politikák és a támogatási eszközök kialakításakor.

A vidéki területeken a hagyományos formákat új üzleti modellek segítségével lehet megtölteni innovációval, ami fenntarthatóságot és gazdasági életképességet eredményezhet. A politikákat és a támogató intézkedéseket helyben, a helyi sajátosságokra és erősségekre építve, a helyi erőforrásokat kiaknázva kell meghatározni, ugyanakkor elengedhetetlen a különféle politikai és közigazgatási szintek közötti eredményes koordináció.

A sikeres stratégiák olyan közép- és hosszú távú fejlesztési modellekre épülnek, amelyek kombinálják az infrastruktúrális és a humán tőkébe történő beruházásokat. A beruházásoknak a kulturális és kreatív iparágak számára kulcsfontosságú területekre tanácsos irányulniuk (például új üzleti modellek, digitalizálás, kreatív partnerségek). Rendkívül fontos a bevált gyakorlatok cseréje.

A művészek és a kultúrával foglalkozók mobilitásának előmozdítása jelentősen hozzájárul szakmai készségeik és művészetük fejlődéséhez, erősíti saját kutatási és megismerési ambícióikat, új piaci lehetőségeket nyit, és javítja karrierlehetőségeiket. *A művek áramlása* javára válik az európai közönségnek, szélesebb körű hozzáférést biztosít a kulturális javakhoz, emiatt mindez alapvető eleme az európai kulturális menetrendnek, illetve az EU Kultúra programjának. A mobilitás elősegítése érdekében a kulturális javak alkotói/előállítói és a polgárok/fogyasztók közötti közvetítés különböző pontjain lényeges lehet a művek határokon átnyúló mozgásának és az online hozzáférésnek adott lendület, valamint a konkrét kihívásokra (például vízumszabályozás, szociális és adórendszerek adminisztratív akadályai) irányuló intézkedések.

Az EU a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló 2005-ös UNESCO-egyezmény szellemében elkötelezett a kiegyensúlyozottabb *kulturális cserék* támogatása és a nemzetközi együttműködés és szolidaritás megerősítése iránt. A partnerség jegyében különösen a fejlődő országokat kívánja segíteni, a méltányos hozzáférés, a nyitottság és az egyensúly elvével összhangban.

A kulturális és kreatív iparágak művei, termékei és szolgáltatásai *nemzetközi kereskedelmének* támogatására kialakított sajátos eszközök között szerepel a hasonló ágazatok közötti párbeszéd, a felderítő kiküldetések és a piaci információszerzés, illetve a nemzetközi vásárokon való közös megjelenés. Az együttműködési programok és a harmadik országokkal folytatott művészcserek fontosak a kölcsönös tanulás és a külföldi hálózatok létrehozása szempontjából.

A kreatív gazdaság felé: a kulturális és kreatív iparágak spill-over hatása

A számos európai országban közzétett jelentések szerint a KKI-k fontos szerepet játszanak a nemzeti és regionális innovációs rendszerekben. Először is, az iparágak tartalmat jelentenek a digitális eszközök és hálózatok táplálásához, és így hozzájárulnak az IKT-k elfogadottságához és további fejlődéséhez. Másodsor, a KKI-k sajátos szerepet játszanak a digitális váltás élvonalában és az „élménygazdaság” felé mutató új trendben, illetve képesek társadalmi és kulturális tendenciákat alakítani és felerősíteni. Harmadsor, a kulturális és kreatív iparágak szolgáltatásait nagyobb arányban igénybe vevő cégek az innováció terén is jobban teljesítenek, valamint a kreatív munkát végzők a korábban feltételezettnél jobban integrálódnak a tágabb gazdaságba. A városok és régiók „puha” helyzeti tényezőnek tekintik a kulturális tényezőket, amelyek a pozitív innovációs környezet megteremtésével és magasan képzett személyek vonzásával segíthetnek gazdasági versenyképességük javításában.

A kulturális ágazat és a KKI-k ugyanakkor segíthetnek megtalálni a válaszokat az olyan jelentős globális kihívásokra, mint például a globális felmelegedés elleni küzdelem, illetve a zöld gazdaságba és egy új fenntartható fejlődési modellbe való átmenet. A KKI-k pozitív spill-over hatásainak felgyorsításához fontos a kultúra és az oktatás közötti kapcsolatokat maximalizálni, hogy a kreativitás az egész életen át tartó tanulás perspektívájából is megerősödjék.

Ebben a tekintetben lényeges szerepe van a minőségi kulturális és művészeti oktatásnak, hiszen erősítik a tanulók képzelőerejét, gondolkodásmódjuk eredetiségét, koncentráció képességét, interperszonális készségeit, felfedezés iránti vágyát, kritikus és nonverbális gondolkodását.

A polgárok kreativitásának és a társadalom kulturális életében való részvételének támogatásához a médiaműveltség oktatása ugyancsak fontos.

A KKI-knak szóló innovációt támogató mechanizmusok nemcsak ezekben az iparágakban tesznek lehetővé több és jobb innovációt, hanem más ágazatoknak és iparágaknak is innovatívabb megoldásokkal szolgálnak, és így Európa egész gazdaságának segítenek felszabadítani a benne rejlő teljes innovációs potenciált. Ezenkívül a közvetítő intézmények is jelentős szerepet játszanak: az egymást megismerni kezdő „világok”, ágazatok határán állva segítenek a bizalomépítésben, valamint a célok és az elvárások megértésében.